

HOLMBERG, TEODOR
KJELLÉN, RUDOLF

"Den nya moralen" : två föredrag / af Rudolf Kjellén och Theodor Holmberg

Stockholm : Allmänna valmansförb.
1909

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Handwritten notes in the top right corner: "Linné", "Bij", "GA".

"DEN NYA MORALEN"

TVÅ FÖREDRAG

AF

PROFESSOR RUDOLF KJELLÉN

OCH

DIREKTÖR TEODOR HOLMBERG

ANDRA UPPLAGAN

PRIS 25 ÖRE

ALLMÄNNA VALMANSFÖRBUNDETS
STOCKHOLMSDISTRIKT
1909

ETT REKÖRD.

På två år ha Stockholms Dagblads dagliga upplagor stigit med

79 %

STOCKHOLMS DAGBLAD trycktes

^{14/9} 1907 i en upplaga af 18,070 ex.

^{14/9} 1908 » » » 21,960 ex.

^{14/9} 1909 » » » 32,365 ex.

Detta är, om något, siffror som *tala*, siffror som aldrig förr af svensk tidning torde uppnåts på samma korta tid.

Orsaken torde vara den, att STOCKHOLMS DAGBLAD, det borgerliga samhällets stora ledande tidning i kampen mot den nya fackföreningsmoralen och all annan samhällsupplösande verksamhet, tagit till sin uppgift att på *alla* områden bjuda sina läsare det bästa möjliga.

I dess spalter skriva:

Harald Hjärne.

J. F. Nyström.

Rudolf Kjellén.

Verner Söderberg.

Teodor Holmberg.

Waldemar Rudin.

Nathan Söderblom.

V. Rundgren.

N. P. Ödman.

Sven Söderman.

Karl Wåhlin.

Georg Göthe.

Carl G. Laurin.

Waldeck.

Alf Wallander.

Harald Andréé.

K. G. Ossian-Nilsson.

Ludwig Nordström.

Gustaf Jansson.

Gustaf Ullman.

Hugo Öberg.

Sam Arsenius,

Annie Åkerhielm.

Cecilia Bååth-Holmberg.

Jane Gernandt Claine.

Anna Wahlenberg.

Klara Johansson, (Huck Leber).

Ellen Lundberg, född Nyblom.

Ebba de la Gardie.

Lilli Zickerman m. fl., m. fl.

Dessutom ett flertal *fackmän* på militära, kyrkliga och undervisnings-, industriella, merkantila, sjöfarts-, idrotts- och hästsports- m. fl. områden. Egna korrespondenter i *London, Paris, Berlin, Petersburg, Helsingfors* och *Köpenhamn*. Egen redaktion i Malmö samt egna korrespondenter i Göteborg, Gefle, Sundsvall, Hernösand, Helsingborg, Borås, Norrköping m. fl. städer. Särskild omsorg ägnas följetongsafdelningen samt allt som rör familjen och hemmet.

Svenska pressens bästa tecknare *Gunnar Widholm* är fast anställd i Stockholms Dagblad och hans snabba och flitiga ritstift lämnar där nästan dagligen bidrag till dagskrönikan.

STOCKHOLMS DAGBLAD kostar för helt år:

Stockholmsupplagan

16 kr.

Landsortsupplagan

10 kr.

postarfvodet (i Stockholm hembärningsavgiften) inberäknadt.

Brandförsäkrings-Aktiebolaget
Victoria

Brunkebergstorg 2 Stockholm

meddelar numera äfven

Stöld- & Inbrottsförsäkring
samt
Glasförsäkring.

Försäkringsuppdrag emottagas äfven pr telefon.

Obs. Inbrottsförsäkring tecknas lämpligast å visst värde i förhållande till brandförsäkringen och ordnas af oss på för försäkringstagaren **förmånligaste** och **bekvä-
maste** sätt med **gemensam förfallodag för alla slagen af för-
säkring.**

VÄND!

092397 Sthlm. P. A. N. & C. 1909.

STOCKHOLM 1909
SVENSKA FOLKFÖRBUNDETS TRYCKERI A.-B.

Att beakta.

Inbrott omtalas i tidningarna **minst lika ofta som eldsvådor.**

Afgiften för inbrottsförsäkring är obetydlig.

Vid försäkring af **personlig lösegendom** inbegripas äfven föremål **å vind** och **i källare** samt **skadegörelse.**

Kassaskåp eller kassahvalf utgöra **icke fullt skydd mot inbrott.** Medelst **thermit** eller **syrgas i förening med brinnande gas** kan den **solidaste kassaskåpsdörr genomsmältas inom få minuter.** Äfven andra medel användas, såsom dynamit och den för belysning till äfventyrs tillgängliga elektriska strömmen.

Enär **varulokaler** viss del af dygnet äro utan tillsyn, ifrågakommer ofta inbrottsförsäkring å **varulager och inventarier.**

Försäkring meddelas äfven å andra föremål, som äro utsatta för stöld och inbrott, såsom innehåll i **kyrkor, gods** anförtrodt i **järnvägsförvaltnings förvar,** penningar och värdehandlingar i **s. k. remisskistor** etc.

Försäkring mot rån å inkasserare, bankbud och dylika personer kan äfven erhållas.

VÄNDI

Carl G. Laurin.

Waldeck.

Alf Wallander.

Ellen Lundberg, född Nyblom.

Ebba de la Gardie.

Lilli Zickerman m. fl., m. fl.

Dessutom ett flertal **fackmän** på militära, kyrkliga och undervisnings-, industriella, merkantila, sjöfarts-, idrotts- och hästsports- m. fl. områden. Egna korrespondenter i **London, Paris, Berlin, Petersburg, Helsingfors** och **Köpenhamn.** Egen redaktion i Malmö samt egna korrespondenter i Göteborg, Gefle, Sundsvall, Hernösand, Helsingborg, Borås, Norrköping m. fl. städer. Särskild omsorg ägnas följetongsafdelningen samt allt som rör familjen och hemmet.

Svenska pressens bästa tecknare **Gunnar Widholm** är fast anställd i Stockholms Dagblad och hans snabba och flitiga ritstift lämnar där nästan dagligen bidrag till dagskrönikan.

STOCKHOLMS DAGBLAD kostar för helt år:

Stockholmsupplagan

16 kr.

Landsortsupplagan

10 kr.

postarfvodet (i Stockholm heimbärningsafgiften) inberäknadt.

”DEN NYA MORALEN”

TVÅ FÖREDRAG

AF

PROFESSOR RUDOLF KJELLÉN

OCH

DIREKTÖR TEODOR HOLMBERG

STOCKHOLM 1909
SVENSKA FOLKFÖRBUNDETS TRYCKERI A.-B.

"DEN NYA
MORALEN"

TVA FÖREDRAG

PROFESSOR RUDOLF KELLÉN

REKTOR TEODOR HOLMBERG

Kungl. biblioteket

0 0000 000012101

*H*ärmed öfverlämnas till en större allmänhet än den, som kan nås genom ett offentligt möte, de två mycket uppmärksammade föredrag, som af professor Rudolf Kjellén och direktör Teodor Holmberg höllos å det af Allmänna Valmansförbundets Stockholmsdistrikt anordnade offentliga mötet i Kungl. Musikaliska Akademiens stora sal, måndagen den 11 sistlidne oktober. Mellan de båda föredragen har inskjutits den af mötet antagna resolutionen.

Det har vid detta återgifvande icke ansetts lämpligt att beröfva föredragen det talade ordets form, hvarför de här återgifvas så vidt möjligt i sitt ursprungliga skick.

Stockholm den 16 oktober 1909.

Utgifvaren.

INNEHÅLL:

- I. Anförande af professor Rudolf Kjellén . . . . . sid. 5
  - II. Mötesresolution . . . . . » 19
  - III. Anförande af direktör Teodor Holmberg : . . . . . » 20
-

I.

I min barndom fick jag lära mig en liten minnesvers som lyder så:

*När hvar och en sin syssla sköter,
då går oss väl, ehvad oss möter.*

Den, som ger akt på senaste tiders händelser i vårt land, måste säga sig, att tiden alldeles växt ifrån denna enkla visdom. Vi tyckas numera med förkärlek söka enskild och allmän välfärd i att *icke* sköta våra sysslor. Stora delar af vårt folk ha länge haft mycket lätt att kasta sina sysslor ifrån sig; och slutligen ha vi i denna sommar fått upplefva ett försök att försätta oss alla ur arbete och därmed föra hela samhället ur gängorna.

Förr talade man mycket om *rätten till arbete* och ville därur härleda ett moraliskt anspråk på samhället. Nu ser det ut som om man ville göra gällande en *rätt till sysslolöshet*, som en ännu heligare rätt. Ja, så helig synes denna rätt, att om man frivilligt afstått från densamma i besvurna föredrag, såsom vederlag för erhållna förmåner, så kan man under vissa omständigheter återtaga den ändå, äfven sedan man en längre tid inkasserat vederlaget.

Detta är de yttersta dagarnes praktik och, hvad värre är, teori. Vi ha under sommarens stora kraftmätning sett lagliga kontrakt, fritt ingångna aftal,

fredsslut efter föregående krig, springa sönder som sköra strängar i ena partens händer; och vi ha sedan icke blott fått höra denna taktik försvaras utan rent af fått se försök att omge den med en morals helgd.

Då den s. k. lex Hildebrand var under debatt i riksdagen på våren förra året, yttrade jag följande ord: "Här försiggår, m. h., i vårt samhälle för närvarande ett försök till ny rättsbildning, som är alldeles innesluten inom arbetareklassens intressesynpunkt, en rättsbildning, som utgår allenast från den kamratliga solidariteten inom arbetareklassen". Detta försök har nu inför allas ögon slagit ut i blom underorstrejken; och för blomman har man funnit namnet den "nya moralen".

Den innehåller kort och godt, att allt är arbetaren tillåtet då han handlar i *solidaritetens* namn. Solidariteten är det nya ljuset i hvars glans statens lagar och allmänt samhällsväl krympa ihop till bleka dankar. Arbetaren, som handlar i solidaritetens tecken, är ofelbar, likt påfven då han talar från S. Petri kateder. Åt oss andra, som icke sitta på S. Petri stol och ej heller stå på talaretribuner i Folkets hus, eller ens lägga hand vid fabriksarbete — åt oss ensamma står kvar den gamla moral, enligt hvilken ondt är ondt och rätt skall vara rätt, oafsedt om det gäller mig eller dig, länder mig till fördel eller skada.

Som man ser, predikas här en särskild moral för arbetare till skillnad från andra samhällsklasser. Vi stå inför ett försök till klyfning af moralbegreppen, en för det borgerliga samhället och en för de socialistiska arbetaregrupperna. Är då detta en *rationell klyfning*? Det är denna fråga, som här skall underkastas en närmare belysning.

*

I första början är man gifvetvis frestad att kasta frågan ifrån sig utan vidare resonemang, ty man re-

sonerar ju icke om axiomer eller postulater. I det praktiska finnes ju icke heller en skymt af tvekan; intet brott mot statens gällande lagar kan ett enda ögonblick öfverskylas med någon flik ur denna solidaritets mantel. Men då en hel och betydande samhällsgrupp uppsä- ger statsidén tro och lydnad — något annat och mindre ligger nämligen ej i denna "nya moral" — då är det af yttersta vikt att söka följa de vägar på hvilka den kommit ända därhän. Vi måste förstå arbetarerörelsen, icke för att förlåta alla snedsprång däri, utan för att sedan kunna göra hvad som är möjligt för att vrida den på rätta vägar igen. Därför måste vi också söka tränga in i dess rättsliga och moraliska begrepp, äfven om de synas oss som uppenbara orimligheter. Det händer understundom att folken uppkallas till en revision äfveñ af de grundläggande begreppen. Familj, samhälle, fosterland, Gud — allt hvad vi äro vana att betrakta som omistliga förutsättningar för en civiliserad tillvaro — är just nu ställdt under debatt från samma håll. Det var endast att vänta, att också moralen skulle dragas in i diskussionen. Af både teoretiska och praktiska skäl få vi samhällsbevarande icke undandraga oss att taga vår del i meningarnes brytning på detta område.

Först ett ord om det nya moraliska solidarsyste- mets konsekvenser utåt. En modern moral kan väl icke vara oförenlig med den moderna människans innersta lifs- behöf, som är friheten. Hvad är då frihet? Vi kunna läsa därom i den nutida frihetsrörelsens Augsбургiska be- kännelse, de "mänskliga rättigheternas förklaring" af 1789: friheten består i att "kunna göra allt som *icke skadar andra* — följaktligen har individens naturliga rättigheter inga andra gränser än dem som garantera *andra samfundsmemmar* åtnjutandet af *samma rättigheter*". Så lyder den fjärde af dessa trosartiklar. Men gäller detta om privatmannens frihet, att den har sina gränser i andra privatmäns, så måste detsam-

ma gälla också om klasserna. Ingen klass kan alltså taga i anspråk andra naturliga rättigheter än sådana som också tillhöra andra.

Vill man helga den nya moralen med frihetens idé, så lär man alltså icke komma ifrån den konsekvensen att samhällets *alla* solidariska bildningar skola tillgodogöras dess privilegium på vitsord mot staten. Arbetsgifvare af alla slag, bönder, köpmän, handtverkare, byråkratien, armén, alla måste ha samma ställning; ty alla känna de förvisso solidaritet invärtes. Hvart komma vi alltså med denna moral? Till ett samhälle, där alla klasser — och naturligtvis individerna i klassens tecken — ha rätt att göra hvad de vilja. Detta vill säga kort och godt *anarki*. Den nya moralen leder oundvikligen till ett af de två: förtryck eller anarki. Förtryck, om den tages i anspråk af arbetareklassen ensam, anarki, om den tages i anspråk af alla samhällsklasser. Något tredje gifves ej.

Det måste vara ett fel i en sådan princip, och felet ligger för eftertanken öppet. Det är från början ett jongleri med begrepp, då man utan vidare kallar solidariteten för moral. Den är i grunden snarare ett fysiskt än ett moraliskt begrepp. Den är djupast inne i släkt med hvad fysiken benämner centripetalkraften: en drift till sammanhållning kring en medelpunkt, en typ. I sig själf är den hvarken god eller ond. Den är en naturlig kraft på andra sidan om godt och ondt.

Att den kunnat förefalla moraliskt färgad, beror närmast helt enkelt därpå att den skänkt sina förespråkare fördelar. Att monopolisera solidariteten, det är att monopolisera makt; ty all sammanhållning ger makt. Vi se här ett typisk exempel på den primitiva moralbildning, som *Nietzsche* beskriver i sin afhandling om "moralens genealogi", och som den finske forskaren *Westermarck* efter grundliga vetenskapliga studier bestyrker i sitt nyutkomna stora arbete om "de moraliska

idéernas uppkomst och utveckling". De äldsta fröna till moral bestodo däri, att människorna betecknade som godt det hvaraf de hade fördel eller lust. Efter hand, med stigande erfarenhet, och kultur, växer moralen ut ur denna råa jord och öfver de nakna intressena. Först då förtjänar den namnet, då den lär oss att behärska självviskheten och inordna dess impulser under ett allmänt väl, oberoende af privata fördelar. Det är samma utveckling, som gett oss en lag och ett domstolsväsen ofvanför parter och vittnen. Men en moral, som vill premiera det själviska intresset som sådant, är ej bättre än en lag, som sätter ena parten till domare i egen sak.

I denna belysning visar sig den "nya moralen" i själfva verket urgammal. Den är ett atavistiskt återfall i länge sedan försvunna och öfvervunna utvecklingskedan. Vi igenkänna detta primitiva drag också i de primitiva straffarter som anlitas i dess namn: näfrätt, fredlöshet, social lynchning. Det luktar stenålder och hedendom af denna "nya moral".

Det finnes en annan plats där denna urtidens moral tillämpas ännu i våra dagar, och det är i våra skolrum. För en lägre skolklass framstår kamratskapet med en moraliskt förbindande helgd, och en kamrat som skvallrar utdömes med samma hätskhet som strejkbrytaren inom en arbetarorganisation. Men detta bevisar endast att kulturmänniskan i sin barndom genomlöper äldre utvecklingskedan, och ingen tänker på att helga denna solidaritet mellan skolpojkar med moralens namn. Ingen skulle t. ex. anse det vara moraliskt rätt om en skolklass tände eld på skolan, äfven om klassen vore aldrig så enig om företaget.

Att man kunnat predika dessa läror för myndige, mogne män och äfven vinna gehör, det beror säkerligen också på ett slags själfbedrägeri. Den "nya moralens" förkunnare och bekännare ha fallit offer för den

optiska villa, som låter ett intresse förvandlas och framstå i rättens skinande hvita kläde, när det blott fått *växa sig riktigt starkt*. Hvar och en förstår intresset härvidlag: arbetaren, icke längre stödd af sina principaler som i den gamla patriarkaliska tiden, behöfver ett nytt stöd, och finner det allenast hos sina kamrater. Därmed är kamratskapet vordet en lifsnödvändighet för honom; och sedan är det bara ett steg till att han finner det vara förpliktande för alla, och hans förespråkare med honom. Det är blott allt för vanligt att det subjektiva, när det kommer i superlativus, tyckes vara objektivt. Detta förklarar den skenbara motsägelser i att äfven moderna människor, skriftstäl-lare och politiker af framstående talang, kunnat göra sig till språkrör för fullständigt primitiva föreställningar. Men det kastar också ett slagljus öfver hela denna morallära. Den är intet annat än ett *intresse i moralisk förklädnad*.

Det har varit af vikt att konstatera detta, ty därmed bortfaller allt det utåt förpliktande som tillhör en verklig moral. Vi andra kunna politiskt respektera en sådan *vilja till egen fördel*, vi kunna ästetiskt beundra henne som något dynamiskt sublimt; men vi kunna icke tillerkänna henne något vitsord framför andra viljor och anspråk i samhället. Hon är som den starka disciplinen hos en armé: Den bevisar icke att kriget är rättfärdigt. Man har sett förträffligt discipline-rade härar kämpa för dåliga saker; eller hvar har solidariteten varit större än inom Camorran i Neapel eller Tammany-ringen i New-York, för att ej tala om rena röfwareband! Solidariteten ensam bevisar således intet. Vill man inlägga en moralisk mening däri, då är man skyldig att uppvisa att denna kraft och denna vilja användes i moraliska syften.

Så ter sig saken klart utifrån. Men vi få nu icke förbise att den kan och måste framstå på annat sätt inåt, mot delägarne i solidariteten själfva. För dem skall solidariteten alltid synas innebära ett moraliskt element, därför att den kräfver *offer*: offer af rent privata tycken och fördelar för sammanslutningens skull. Vi kunna ju icke heller sluta ögonen för att pojkar med stark kamratanda vanligen bli duktiga medborgare. Solidariteten måste således åtminstone vara en god jordmån för moraliskt utsäde. Äger den icke i sig själf moralisk halt, så måste den dock så att säga predisponera för en moralisk utveckling.

Detta är ostridigt. Men i det enskilda fallet hjälper det icke med en allmän disposition; där måste man kräfva, att offret verkligen gjordes för en god sak, och att man icke offrade mera af verkligt värde än man vann. Må vi nu ur dessa synpunkter pröfva sommarens bekanta aftalsbrott.

Här förelåg utan tvifvel risk af enskilda fördelar, och det är orätt att här bara tala om feghet och fruktan; många skyndade säkerligen till af en ädel bevekelsegrund, att stå sina kamrater vid sidan i striden. Det har också senare visat sig att offret blef stort för många. Men samtidigt var det också något annat man offrade, och detta var större ändå.

Det synes som skulle i denna punkt råda ett egendomligt missförstånd på arbetaresidan; man synes uppfatta det som en eftergift mot motparten, om man håller ett aftal med honom i helgd. Men det är icke så. Hvad man lyder, är sin egen fria vilja, nedlagd i aftalet. Det kan icke nekas, att hvarje fördragsslutande part på detta sätt sätter sin heder i pant på fördragets hållande.; brytes aftalet, då går panten förlorad. Har man rätt besinnat detta, att det var *stycken af arbetareklassens egen heder*, som man offrade på solidaritetens altare, tillika med sina privata offer? Här hjälper föga att tala om nöd-

läget, äfven om det vore än så oföfvalladt. Att göra våld på sin heder för att komma ur ett ekonomiskt nödläge, det är i sanning — för att använda en känd formulering — att "bruka mera våld än nöden kräfde".

Men, invänder man nu på arbetaresidan, förstån I då icke, att vi stodo under våndan af en kollision just mellan olika hedersbegrepp! Skulle vi behålla vår heder inför den borgerliga åskådningen och "pappersrätten", hvilket tillika var vår uppenbara fördel, då hade vi stått som ärelösa uslingar inför våra kamrater. Det var icke deras hämd allena som vi fruktade; vi fruktade våra egna samvetens vittnesbörd att ha svikit bröder i nöd. Det är lätt för Eder att döma, som ha endast en kompassnål för hederskänslan, pekande mot gällande lag; vi ha slitits mellan känslan af två slags heder, och då vi ändtligen måste välja valde vi den, som *vi* kände starkast, oberoende af fruktan och tadel. Kan inte detta också kallas ett moraliskt motiv?

I alla händelser — så tycker jag mig höra fortsättningen af detta försvar — skall man själf vara utan skuld för att kasta första stenen. Men huru är det med Eder, nationalister? Hafven icke I till valspråk den engelske hjältens ord: "right or wrong, my country" — det må vara rätt eller orätt, jag står på mitt fäderneslands sida! Är det icke detta I menen, då I höjen fanan: allt för fosterlandet! Men då ären I ju icke bättre väktare af den objektiva rätten och moralen än vi. Enda skillnaden är, att vi hafva olika fosterland. Våra kamrater, vår klass, se där vårt fosterland!

Så kan man tala till de aftalsbrytandes försvar, och det torde icke undgå mina ärade åhörare, att vi härmed kommit ett stycke djupare in i diskussionen. En rättsåskådning måste dömas också från sina egna förutsättningar; det ligger utan tvifvel också något att tänka på i den gjorda invändningen. Vi kunna icke komma förbi den utan att klargöra skillnaden. Vi måste på det

sättet sopa rent för vår egen dörr, innan vi uppträda som moralister i detta stycke.

Lyckligtvis är denna uppgift lätt och saken klar. Vi nationalister motse en tid, då äfven den nationella solidariteten skall i viss mån vara öfvervunnen, i det att mänsklighetens samvete skall ha afsatt en ännu högre solidaritet, yttrande sig i ett mellanfolkligt rätts- och moralsystem. Men intill dess detta skett, veta vi i det offentliga lifvet intet högre och mera föpliktande än fosterlandet. Vi veta åtminstone, att vi där tjäna en idé, ty fosterlandets upphöjda namn ger icke längre rum för någon art af privat själfviskhet. Att idén kan missbrukas i själfviskhetens tjänst, bevisar intet emot dess egen renhet. Offer, verkligen gjorda för fosterlandet, det är offer för gångna och kommande generationer långt bortom våra personliga intressen.

Ser man icke nu skillnaden! Öfver den enskilda samhällsklassen har redan afsatt sig detta rättsystem, som vi sakna öfver det nationella samhället själf, nämligen just detta samhälles allmänna lag. Här kunna vi alltså se hvad som är rätt och vrångt, lägre och högre solidaritet. Att sätta den socialistiska arbetareorganisationen upp emot samhället, det är att sätta en del upp emot sitt eget hela. Men det är något mera, det är att sätta ett intresse upp emot en idé. Ty vi kunna i denna klassammanslutning icke finna annat än en intressegemenskap för inkassering af högre löner och andra personliga fördelar. Eller hvad skulle den vara därutöfver? Hvad omfattar solidariteten? Det nationella arbetets idé? Men den ser sin förnämsta fiende i arbetets ena part, arbetets gifvare. Arbetareklassen som sådan? Men klassbröder utanför organisationen äro djupt hatade fiender. Ja, icke ens alla organiserade klassbröder inneslutas i hägnet af den nya moralens solidaritet, ty Svenska Arbetareförbundet och Svenska Folkförbundet betraktas som fiender. Hela den stora

moraliska mobiliseringen krymper således samman att omfatta den del af Sveriges organiserade arbetareklass som utvecklat Landsorganisationens röda fanor. Det är allena för denna grupp af arbetareklassen man tager den nya moralens alla premier i anspråk. En oerhördt stark och betydelsefull sammanslutning, men till *arten* icke annat än en praktisk-ekonomisk själfhjälpsförening, som många andra: man gör offer i en lucka och får ut personliga fördelar ur en annan.

Under sådana förhållanden finnes i detta stycke ingen jämförelse och ingen tvekan. Vi tillerkänna den nationella solidariteten moralisk innebörd därför, att det icke ges någon högre, och därför, att den ödmjucar oss under en idé. Vi kunna icke tillerkänna Landsorganisationens solidaritet samma halt därför, att det finnes en högre, och därför, att den i grunden endast afser att främja ett intresse.

Nu tycker jag mig höra ännu en invändning af de socialistiska arbetarnes talmän. Äfven vi, säges det, tjäna i grunden och i längden fosterlandet. Det är dess bästa vi afse då vi söka det bästa för vår klass. Ty endast vår klass besitter den lifskraft som kan tillförsäkra fosterlandet en bättre framtid. Vår solidaritet är den enda grund på hvilken landets lycka kan byggas. Vi stå i utvecklingens sold, och den nya moralen är en *utvecklingsmoral*, enligt hvilken allt som i sig känner obegränsad kraft och lifslust har rätt att hänsynslöst göra sig gällande öfver det gamla och förlegade.

Jag skulle vilja klargöra denna den nya moralens sista position med ett exempel ur litteraturen. Säkerligen känna de flesta af m. åh. historien om *Raskolnikow* i *Dostojewskis* roman: mannen, som för att få luft under sina vingar och rum för sin personlighet bar hand på en gammal kvinna, hvars tillvaro syntes honom öfverflödig men hvars pengar i hans hand skulle komma det allmänna till godo. Det är pro-

blemet om den öfverlägsna dådkraftens och begåfnin-
gens rätt gent emot det utlefvade och kraftlösa. Skulle
detta vara den föreställning vår arbetareklass gör sig
om sig själf, att den är det svenska folkets Raskolnikow,
bäraren af framtiden, men stängd ute från sin mission
därför att alla vi andra såsom utgörande "kapitalist-
samhället" inneha kassakistan? Det kastar onekligen
ljus öfver åtskilligt, om man uppfattar saken så. Stor-
strejken skulle alltså varit gärningen, genom hvilken
man ville komma detta samhälle till lifs, och sedan
skulle "expropriationerna" börjat i den nya moralens
namn.

Här vilja vi då för det första anmärka, att den nya
moralen i denna förkunnelse ingalunda är ny ens från
vår tids synpunkt. Vi igenkänna den vackra masken:
den hette förr "själfhädelse" i *Ellen Keys* ordbok för
svenska folket, och tillerkändes där moraliskt vitsord i
privata erotiska ting. Den nya moralen för arbetareklassen
är ur denna synpunkt en social variant af den fria kär-
lekens moral; den täcker arbetareklassens själfhäf-
delse ända därhän att ingenting annat till sist skulle
finnas kvar att häfda i samhället.

Men så länge den svenska öfverklassen är bärare
af en vetenskap och konst, som ställer vårt folk vid si-
dan af stormakter, så länge svenska ingenjörer och upp-
finnare, alltså just den praktiska utvecklingens män,
stå i världens främsta led, så länge stora och bärkraftiga
företag alltjämt och i ökad skala utgå från samma so-
ciala skikt; så länge bonden drager skäligen skördar ur
landets jord och handtverkaren oförtrutet arbetar i sitt
yrke — så länge har man ingen rätt att teckna vårt
borgerliga samhälle under bilden af en utlefvad åldring,
hvars undanrödjande vore till utvecklingens bästa. Hvar
äro å andra sidan tecknen till arbetareklassens öfverlägs-
na förmåga att styra landets öden. Vi beundra mycket hos
densamma, speciellt dess bildningssträfvan och äro stolta

däröfver, men det är *själfförhåfvelse* om den vill drifva sin själfhäfdelse ut öfver de andra klassernas rätt att vara till och arbeta. Hur är det *Louis de Geer* säger med sin klara stilla röst. "Det är icke på själförtroende utan på andras förtroende", som medborgerliga rättigheter hvila. I dessa ord ligger domen öfver en morallära, som vill premiera en klass med rätt mot staten i dess själfkänslas namn. Själförtroende i och för sig skapar ingen juridisk rätt och moralisk ej heller.

Således äfven om vi gå in på evolutionssynpunkten — äfven om vi alltså uppge det som hittills stått för oss som själfva adelsmärket på ett kultursamhälle, nämligen att den svage och åldrige åtnjuter rättsskydd mot den starke — så sakna vi all grund att erkänna något moraliskt förpliktande i de fackorganiserade kroppsarbetarnes solidaritetskänsla. Men vi kunna icke fatta hela denna föreställning, enligt hvilken arbetarne skulle stå på ena sidan och det "borgerliga samhället" på den andra, som tvänne naturliga fiender skilda af en djup klyfta. Vi tänka oss samhället som en enhet, där äfven arbetarne ingå, vi mena att samhällets åskådning är färgad af skälig hänsyn äfven till arbetarne, och vi våga på det bestämdaste häfda att åtminstone den senaste tidens lagstiftning bär starkt vittnesbörd därom. —

*

Dock, det är nu en gång så att arbetareklassen känner sig isolerad från det hela, och detta är situationens djupa allvar, som man hvarken leker eller resonerar bort. Jag har nu undersökt den nya moralen från alla synpunkter, jag har efter bästa förmåga sökt sätta mig in i andra partens tankar, och jag har icke kunnat komma till någon synpunkt ur hvilken den äger berättigande. Den har visat sig som en *själfvisk klassvilja i skyddande moralisk förklädning*, intet vidare. Men just därför är det så litet hopp att söka bekämpa den

med förståndsskäl, ty förstånd biter föga på vilja. Arbetareklassens talmän skola utan tvifvel predika sin specialmoral oberörda af alla motskäl och af hela det öfriga samhällets ogillande, ända tills de förhållanden ändrats, som skapat denna viljeriktning och drifvit arbetarne att bilda ett block för sig utan känsla af solidaritet med det öfriga nationella samhället.

Här stå våra statsmän inför en uppgift, som väl må synas trängande framför alla andra. Att den icke är olöslig, det visar Roms historia efter plebejernas utvandring till heliga berget, det visar Englands historia efter 1850-talet, då det kunde sägas, att engelska folket bestod af tvänne skilda raser lika oförstående af hvarandra som om de bodde med ett världshaf emellan sig. Samma försonande politik höfves nu vårt folks lagliga representation och vår stats målsman. Den närmaste vägen synes klar, det är samma väg för hvilken jag trodde förutsättningarna inne redan vid 1908 års riksdag: å ena sidan rättslig reglering af arbetsområdet, å andra sidan omsorg om arbetarens ålderdom genom pensionering. Sålunda skulle årets beslut om medborgarrättens utsträckning kompletteras i social och ekonomisk riktning till arbetarnes fromma, och de skola ej längre kunna motivera sin öfverspända klass-solidaritet därmed att samhälls-solidariteten hittills lämnat dem för mycket utanför.

Men detta är lagstiftningens och framtidens sak. Hvad det just nu gäller, det är att säga ifrån högt och rent, att samhället icke kan godkänna en moral, som vill dess egen öfverhöghet till lifs. Om det öfverhufvud vill anses äga existensberättigande, så måste det på det bestämdaste reagera här. Och efter den föregående undersökningen äga vi nu rätt att brännmärka den s. k. nya moralen som principiellt osann, fördärfelig för samhället och, sist men ej minst, oförenlig med arbetareklassens egen värdighet.

Snoilsky sjunger en gång om konung August af Sachsen, att "han var omänskligt stark — han bröt ock de starkaste löften med rent af ohygglig kraft". Det är icke det slags kraft som vi vilja se hos vår arbetare-rörelse, då vi bevittna dess målmedvetna och i många hänseenden så beundransvärda uppmarsch. Man säger, att blott det bästa är godt nog för folket — låt detta gälla äfven på moralens område! Från och med detta år står arbetareklassen fullt politiskt likvärdig med andra klasser — må dess egna ledare icke sträfva att göra den moraliskt mindrevärdig än andra. Att bjuda arbetarne en billigare moral, liksom man lämnar barn och tjänstefolk tillträde till föreställningar för half biljett — det är att förnedra dem. Vi vilja akta dem i allo myndige och jämlike, i ansvars- och pliktkänsla likaväl som i rättigheter. Men då måste vi ock protestera mot att man vill nedsätta dem med en "ny moral" som hvarken är ny eller en moral!

II.

Resolution.

Vid Allmänna Valmansförbundets, af c:a 900 personer besökta möte i Stockholm d. 11 okt., antogs enhälligt nedanstående resolution:

Hvarje samhällsklass har bredvid sig andra samhällsklasser och öfver sig samhället själf. En samhällsklass' rättigheter hafva följaktligen sin gifna begränsning i den andra klassens rättigheter och ytterst i samhällets allmänna lag- och rättsåskådning. Ingen klass kan åberopa sin solidaritet som källa till en högre rätt än samhällets egen. Öfver solidariteten inom särskilda klasser står solidariteten inom samhället med absolut vitsord.

Mötet uttalar alltså sin bestämda protest mot de läror, som vilja ge moralens helgd åt öppna lag- och aftalsbrott, begångna i klass-solidaritetens namn. En sådan åskådning leder antingen till öppet förtryck eller till anarki.

III.

Människolifvet är i stort sedt att likna vid en öfverskådlig slätt. Å denna plana yta stå de mera begåfvade fram som låga kullar, snillena som höga berg och folkens mest utvalda andar som väldiga fjälljättar med strålände hjässor ofvan skyarna och molnen långt under sig.

En sådan forskningens jätte är den tyske filosofen Immanuel Kant, som afled för 105 år sedan. Sedan dess är ett ofantligt upplysningsarbete gjordt, men trots detta är en gängse mening rådande, att gamle Kant uttalat tankar, som aldrig blifva föråldrade. Äfven nutidstänkare, då de söka klara lifvets gåtor, hafva godt af att gå tillbaka till den vise åldringen i Königsberg och sätta sig som lyssnande lärjungar vid hans fötter.

Hans skarpa kritik har undanröjt många missuppfattningar rörande den mänskliga kunskapens uppkomst och innebörd; hans djupa tanke har framhäft religionens höghet, viljans frihet och kraft samt den i lifvets djup inneboende förnuftiga meningen och rättfärdigheten såsom sådana sanningar, hvilka intet tvifvel

och ingen förnekelse kunna rubba, enär de äro nödvändiga förutsättningar för hela det mänskliga lifvet.

Om också *vi* nu skulle för en stund "gå tillbaka till Kant" och aktgifva på ett ord af honom. Så lyder detta:

"Två ting fylla min själ med vördnad: stjärnhvalfvet öfver mig och samvetet inom mig."

Ordet "stjärnhvalfvet" kunna vi utbyta mot universum, världsalltet, och hur har ej vår tid genomforskat den oss omgifvande yttre naturen och gjort de mest underbara uppfinningar.

Men hvarje sak har två sidor, och en fara har vuxit fram af människosnilletts energiska hänvändande till eröfringar inom naturens olika riken och regioner, den nämligen, att vår tids människor blifvit för mycket utåtvända, blifvit jordbundna i sina tankar och åskådningar i den grad, att många anse oss endast vara förgängliga naturprodukter, stoftets söner, utan en odödlig ande och utan en väntande högre utveckling. Vi äro vordna på en gång naturens herrar och trälar, och i sammanhang härmed har vårt lifs syfte neddragits till en rastlös och hänsynslös penning- och njutningsjakt, som i sin tur kommit samhällsprickorna att växa till gapande klyftor, hvilka klasshatet oupphörligt vidgar och fördjupar, på samma gång de broar rifvas, som samfäld gudstro och kristen brödrakarlek äro kallade att bygga.

Nu behöfver därför människan lära sig att med Kant vända blicken *inåt* och där upptäcka samvetet och fyllas med vördnad för själens tysta gudomsrike.

Genom att skåda *inåt* i vårt eget väsen skola vi där finna vår andliga kärna, vår sanna och eviga natur, vår upphöjdhet öfver den af mekaniska lagar tyglade naturen. I vår ande spirar gudstron fram; där förnimma vi *plikt- och ansvarskänsla*; där fatta vi det *sedliga lifvet*, hvilket är så högt upplyft öfver det en-

bart fysiska som himmel öfver jord; där ledas och eggas vi till den gripande kampen för livvets krona och karaktärens lyftning efter Människosönens mönster.

Intet af allt detta kommer från materiens, men väl från andens rike, ty just *detta senare är människans egen värld*. Här hör hon hemma som en *fri* varelse, medan hon, endast som den materiella naturens barn, trots sin härskaremakt är fjättrad med väldiga kedjor, hvilkas rassel hon ständigt hör.

I världsrymden äro vi mindre än ett stoftgränd; i samvetet åter mer än planeter och solar, ty vi äro *gnistor af levande Gud*. Först på andens fält äro vi fria varelsor med ansvar inför tid och evighet.

Vilja vi *med* äkta ära och *till* äkta gagn lefva i denna värld, så måste vi lära oss att blicka både utåt och inåt. Vi skola visserligen söka att behärska jorden men samtidigt äfven växa i själsgodhet, i offrande kärlekskraft, i sedlig styrka, i religiös vördnad. Eljest blifva vi aldrig *riktiga* människor, vi få ingen förmåga att i våra hem fostra barnen och i skolorna hos ungdomen tända kärlek till land och folk och samhälle och väcka respekt för det heliga. Våra tempel och bönhus skola stå stängda och inga klockor ringa till bön och andakt, om ej

samvetets röst blir den starkaste stämman på jorden och den största kraften i all kultur och utveckling.

Vår tids många afvigsidor: de sinnliga lustarnes makt, de högre klassernas understundom vilda lyx och öfverdåd, alla klassers njutningstörst och nöjesjakt, hatet och afunden i samhällets djup, guldets tjusning, konstens urartande, tidningspräressens ej sällan bristande sanningskärlek och ansvarskänsla — allt detta frodas i *samvetlöshetens mark*.

Vi måste öfva oss att se tidsläget klart och söka att med energi bygga *en sedligt ren, hög och stark kultur*. Detta är den största tjänst vi kunna göra oss

själfva och den mest hälsosamma och ärofulla arbetsinsats vi kunna göra i vårt folks lif och i vårt svenska fosterlands lycka.

Af frukterna på kunskapens träd har vår tids släkte rikligt spiset: världen är ju full af dukade bord med bildningens och vetandets alla rätter. För visso äga vi en storartad *kunskapskultur*.

Men den räcker ej, ty kunskapens träd bär — som ett gammalt ord säger — frukter både på godt och ondt. Kunskap är ett tveeggadt svärd, som svänges både af sanningens hjältar och lögnens stridsmän.

Vi måste nå fram till det *andra* trädet i Edens lustgård: "*lifvets träd*," hvars frukter icke heta kemi och geologi, fysik och astronomi, nationalekonomi och konst-kritik m. m., men gudsförtröstan, brödrakärlek, plikt-trohet, aktning till och med för djuren, som tjäna oss, och växande rättfärdighet i hela lifvet.

Nära vi oss med dessa frukter, då blifva vi också i stånd att skapa en långt ädlare och friskare kultur än den, som nu förkunnas af vare sig "den fria kärlekens" eller klasshatets eller skönhetslifvets apostlar.

Vi måste nå fram till *samvetskultur*. Och då blir det nödvändigt att hvässa kritikens svärd och svänga det både uppåt och nedåt. *En ny moral* söker tvinga sig fram, och dess upplösande makt framträder både i samhällets *kulturlager* och i dess *bottenlager* fast i ganska olika hufvudriktningar.

Jag behöfver icke dröja här vid det sjukdoms-fenomen, som heter *jobberi och det hänsynslösa penningförvärfvet*, ty reaktionen däremot är stark i alla klasser. Men jag vill vända mig *dels* mot den yttring af den nya moralen, som *principiellt* hyllas af många i öfverklassen och där får sitt *kulturella för-svar*, äfven om läran *praktiseras* i både öfre och undre folkskikt — jag syftar på *erotikens sättande* i högsätet, den fria kärlekens förkunnelse, d. v. s. *lossandet af*

aftalets helgd; dels vill jag vända mig mot den socialistiskt-politiska moralen, som predikas nedifrån. Ingen ingående framställning naturligtvis, ty på ett kort föredrag medhinner ej detta, men jag vill ge en del synpunkter och angifva mina iakttagelser.

I sommar fäste jag mig vid ett stycke i en stor Stockholmstidning, som i hög grad och vid alla tillfällen trädte fram i breschen, då det gällte värja erotikens nya moral och huggit in på dennes motståndare. Då nu i sommar stortrejken bröt ut och i raskt tempo visade sitt väsens innebörd, yttrade tidningen:

“Det allmänna tänkesätt, som med välbehag njutit af en stor konstnär (Ibsens) jonglerier med “torpedo under arken“, har knappast rätt att allt för groft och summariskt fördöma samma idéer, omsatta i försök till förverkligande och i propaganda därför. Det måste i dessa dagar framför allt utsägas, att mycket af det, som man med oro ser slitas och rifvas i af skadelystna händer, *har redan på förhand pratats sönder inom bildade kretsar.* Där har man, troende att intet ljud trängde från de radikala samkvämen, *analyserat sönder begrepp, hvilka man nu helst vill se åter stärkta.* Där har man helt hängefvit sig åt principer, hvilka nu visa sig bära frukter ej blott på godt.“

Detta är fullkomligt sant — men man kan beklaga, att ångern och insikten kommit väl sent.

Om i de “kulturellas“ led t. ex. *sedlig renhet, trohet i äktenskapliga band, familjelifvets helgd* äro just sådana samhällsgrundvalar, som hånas, förlöjligas och undergräfvats af en hel här författare, författarinnor, recensenter och konstnärer, så inträder en förstörelse inom *hela den andliga kulturen*, som seklers arbete sökt uppbygga, och nedrifningen fortplantar sig till de breda folklagren och får där en mera krasstillämpning, så att föraktet för samhällsbanden tillämpas där i socialrevolutionär riktning. Det *är* ett bestämdt samman-

hang mellan den ena och andra företeelsen; vapnen äro lika: hänsynslöst hån, vrängande af sanningen och giftig kritik; målet är lika: förstöring af det samhälle som är. Båda de destruktiva riktningarna öfverensstämman däri, att de framkalla djuret i människan och att det är köttets lust och ej andens höghet som hyllas. Den inre släktskapen mellan dem syns äfven däraf, att flera af den litterära erotikens — de sedliga aftalsbrottens — manliga och kvinnliga målsmän äro mantalsskrifna i socialistförsamlingen.

Med hänsyn till två sådana väsentliga och viktiga uttryck af ett folks kultur som *litteraturen och konsten* ser och hör man oupphörligt, hur vikt framför allt lägges på linjer och konstnärlig form, medan själfva ämnesurvalet bagatelliseras. Man prisar, för att taga en bild, flaskan, när den är af kristallglas och af fin form, men man bryr sig ej om, att den luktar skämdt vatten i stället för viol, när proppen borttages.

Hur skall det gå med vårt folk, om det ej väpnar sig mot denna ström af råhet och krass sinnlighet? Om det kritiklöst tar order från bohémekretsarna? Om det låter skrämman sig till tystnad af vissa kulturella mistlurar, som med dogmatisk fanatism föra frihetens, med plumpa skymford och råa angrepp skönhetens talan?

Särskildt gäller det för ungdomen att taga vara på sig själf, hålla de sedliga idealen högt och hvässa sin kritik mot de litterära förförarne, ej minst mot de många — tillåt mig uttrycket — erotiska glödstrumporna, som tända sina lågor under åkallande af den fria kärleken.

Denna senare frestelse är utan tvifvel en af de farligaste, som möter vår tids ungdom. Den betraktar äktenskapet som ett officiellt hyckleri, den fordrar *lösa aftal* i stället för fasta band, och t. o. m. i föredrag af kvinnor manar den till sinnlig lust med onaturligt

bortskjutande af faders- och moderskallelsen. Programmet är, rent ut sagdt, sinnlig lust men inga barn! Och genomföres detta program, är det folkets undergång i djuriskhet — det är Sodoms seger öfver sedlighetens paradislif — det är den unkna, förskämda, religionslösa storstadskulturens framträngande och den källsprängsfriska kulturs undanträngande, som är byggd på en lifssund ungdom, som ser poesin i det egna hemmets danande.

Kärlekslifvet är människolifvets föryngringskälla, det är rosens fågring och trastens sång i vårdoftande barrskog. Smutsas detta, betyder det, att en källa gjorts till kloak, att våren frusit inne, att lifvets röda pulsar upphört att slå.

Det är af yttersta vikt för hela nationens framtid, att ungdomen i detta stycke frälsas från frestelse och får sina ögon klara.

Icke trolöshet, men trofasthet skola vi sätta i hög-sätet, ty svaga, som människor i regeln äro, behöfva de skyddas och stödjas af fasta löftesband. De högsta hedersaftal få ej göras till simpla aftalsbrott. Och för de allra flesta människor kännas dessa band ej som fjättrande, besvärliga bojor, men som goda stöd under lifskampen och lifsarbetet.

Kärleken är med andra ord en *lifsuppgift*, ej en förströelse, ej ett bedrägeri, ej en affär.

Må en stark och lifsglad ungdom växa upp i Sverige, Dalälften lik i midsommartid, en ungdom, som sväller af styrka och på sin rygg bär en ljus framtid, ett ungdomssläkte, som går med friska höljors sorl genom tiden!

Mina ärade åhörare!

I denna fråga ännu ett par ord:

Samhällets bön till diktarne, till konstnärerna öfverhufvudtaget, är lik individens bön till Skaparen: "gif oss i dag vårt dagliga bröd!"

Varmt och enträget, allt mer och mer medvetet och hörbart ljuder till dem ropet: tillred åt folket dess dagliga lifsbröd, på det att det må nära sig af sanningens, skönhetens, kärlekens och kraftens ord och åskådningar!

* * *

Jag har i korthet påpekat den nya moralen, såsom den framträder både i lifvet och lifvets spegelbild, litteraturen.

Jag har velat betona, att det är här fråga om ett *degenerationsfenomen*, ett angrepp på samhällslifvets djupa och mera dolda rötter.

Men som förut framhållits: *den nya moralen har ännu en sida*, den som framträder i sammanhang med våra dagars hela socialistiska rörelse af hvilken färgskiftning som helst.

Hvad som kanske då mest sticker i ögat är det af socialismen på vår arbetarrörelse inympade *falska solidaritetsbegreppet och den all samhällsordning upplösande teorien om det socialekonomiska aftalsbrottets berättigande*.

I flera hänseenden är arbetarnas solidaritet mycket prisvärd: den fasta hophållningen — den storartade förmågan af uppoffring — den entusiasm, som ej sällan brinner i sinnena.

Och *målet*: att lyfta arbetareklassen ekonomiskt, socialt och intellektuellt, är förträffligt, om ock man måste säga i sanningens namn, att tusentals liberala och sundt konservativa människor älska och främja samma mål.

Men de socialistiska *vägarna* äro allt annat än rena: tvångsanslutning — skräckvälde — bojkott af andra tidningsorgan än de godkända socialistiska — upphöjandet af hatet mot alla andra klasser såsom hög-

sta princip: allt detta verkar djupt demoraliserande. Man söker fånga arbetarklassen med två idéer: det mest behårda och trånga klassintresse och så — med ett väldigt hopp därifrån — med den vidtfamnande världsmedborgartanken. Man är internationalist och tågar fram under "Internationalens" toner omväxlande med klasshymnens "Arbetets söner!

Alltså: klassmedveten *måste* man vara och internationalist *bör* man vara, *men fosterlandsvän* med rot i, kärlek till och solidaritet med det egna svenska samhället — det tåles absolut ej, ty därur framväxer bl. a. också den fria arbetarerörelse, som socialistdespotismen söker krossa med strejkbrytarenamnet.

Man är sannerligen hvarken trångbröstad eller reaktionär, för det man högt protesterar mot detta utslag af vår tids socialistiska moral.

Det naturliga är tydligen, att liksom ur hembygdskänslan framväxer fosterlandskärleken, så skall ur klasskänslan utvecklas ett vidsträckt medborgarsinne. Socialismen håller på denna punkt den normala växten tillbaka.

I handlingar, i tal och tidningsartiklar har man i år särskildt fått bevittna en socialistisk sed och åskådning, som hvarken bär sanningens eller rättfärdighetens prägel.

T. ex. att genom skörde- och mjölkningsstrejk söka ruinera landtmännen, komma säden att ruttna och korna att förstöras, och ändock samtidigt under mer eller mindre förtäckt våldgästning kräfvat hjälp af både bröd och mjölk af dem under storstrejkstiden.

Eller: under sympatistrejk bryter man aftal och mister sin plats och återfår ej denna, då man omsider själf förklarar sig villig gå tillbaka; då tvingas man understundom att emigrera till Amerika, men i stället för att bära och erkänna ansvaret af sina egna i frihet gjorda handlingar kastar man skulden på det "usla

samhället“ och göres på sina håll i prässen till martyr såsom bortsparkad från fosterlandet. Det är ingen manlig moral att skjuta ansvaret från sig, ty man borde ju förstå, att som man själf bäddar får man också ligga.

Därmed är jag inne på *de sociala aftalsbrotrens moral*, där jag vill betona i korthet ett och annat.

Man måste hafva *respekt för egna fritt gifna löftesord*. Förr kunde man i Sverige tryggt lita och bygga t. o. m. bara på ett *munligt* aftal — ty “en man ett ord“ hette det, och det var skrifvet ej i sand men i samvetet. Sedan fingo vi skriftliga förbindelser, ty man måste ju med stigande kultur ha den större trygghet, som papper och bläck skänka! Så tillkommo kollektiva aftal. På det yttersta i dessa dagar ser man sig emellertid nödsakad att ytterligare söka stärka dessa skriftliga handlingar genom dryga penningpanter!

Brytes ett gifvet ord utan betänkande, då faller allt mänskligt samlif och samhälle i spillror. Först och främst går den löftesbrytande människan själf moraliskt under, då hon förnekar värdet och helgden af sitt ege ord. Sedan inbryter anarki, upplösning hela vägen — man står och stampar i bottenlös gyttya, där man ej finner fast grund.

Liksom Finlands fria statsskick i sista hand hvilat på hvarje ny kejsares löftesord att respektera och upprätthålla lagarna och Finlands statsskick därför strax faller i ruiner, då detta kejsarord återtages, på samma sätt faller t. ex. det sociala arbetslifvet i smulor, om de löftesaftal, på hvilka det grundats, utan vidare brytas.

Detta är *det anarkistiska tillståndets* inbrytande, och det växer innerst fram ur en sjuk själsmark, ur bristande samvetsgrannhet.

Låt mig ur våra kärnsunda fäders åskådning erinra om några uttalanden, ägnade att varnande inskräpa trolöshetens risk.

I den gamla eddasången "Valans visdom" skildras hur gudaväldets undergång, Asgårds fall, förbereddes och hvad där af följde:

— där brötos eder,
ord och löften,
alla kraftiga aftal,
som kommit å bane.
Bröder hvarandras
bane varda,
dråpslag ge systrars
söner hvarandra;
Världen vårdas!
Vildt rasar otukt,
spjutstid, svärdstid,
sprängda sköldar.

*

Mordtid — stormtid:
se'n störtar världen.

*

I den fornisländska Ramnkel Frösgodes saga berättas:

Hans herde Enar fick rida på hvad häst som helst, då han i fjällen vaktade husbondens fårahjordar, men ej på hingsten Fröfaxe, ty Ramnkel hade svurit den mans död, som red den hingsten. — Men en dag bröt likväl herden Enar sitt löfte, då han skulle leta efter 30 bortkomna får. Hingsten sprang hem till gården och gnäggade högt fram sin anklagelse.

Fåren voro visserligen räddade, men ett löfte var brutet, och i sagan stå de märkliga orden:

"För den tros skull, att det ej blifver något dugande af de män, som svika ett gifvet löfte, sprang Ramnkel ned från hästen och gaf Enar banehugget."

*

*

*

Djupt i vårt germanska väsen sitter som vårt dyraste och äldsta arf tron på hedersordets, löftesordets, vikt och helgd.

Det är ett kulturarf af första rangen, denna tro, som är på det närmaste släkt med *hela den lagbundna världsordningen* och det är barbariets inträde, då detta kulturarf förvanskas eller trampas under fötterna.

Ty — för att citera eddasången — "*sen störtar världen*".

*

Socialismens ledande män söka emellertid just att beröfva 1,000-tals, 100,000-tals svenska män respekten för fritt gifna löftesord, och om detta lyckas — och det *har* ju redan lyckats — så vill jag betona som ett hufvuddrag i socialismens nedbrytande, demoraliserande inverkan, att med och genom den *framträder en försämrad människotyp*. Däri främst röjer sig dess kulturfiendliga karaktär. Denna i vårt hederliga land nya människotyp visar sitt väsen i löftesbrott, ja i mord, i dynamitattentat, i mordbrandsanläggningar, i användandet af helvetesmaskiner i och för lemlästande — märk, allt detta som vapen i den sociala klasskampen.

Den *socialistiska kulturagitationen* är på god väg att sänka Sverige till Rysslands nivå. Man skall vara blind och döf, om man ej märker, att allt detta onda, denna den mörka handlingens propaganda, är *ett alldeles nödvändigt och följdriktigt utslag* af en sedan länge fortgående *psykisk förgiftning*, som i frihetens namn sökt sig fram till mångtusen själar och med den socialistiska hypnotismen och fanatismens makt tagit dem i besittning.

Under *1600-talet* kallades en dylik företeelse häxeri-väsen och blåkullalif; det som då bragte så många ur det sunda lifvets gängor var en ytterst farlig smitta, en andlig farsot. Och på samma sätt är socialismen

— om den ock i sin tur är delvis frammanad som ett bakslag mot tidens penningmoral — med hvart år som går ett allt värre sjukdomsfenomen i samhällskroppen; den är hypnotiskt söfvande, psykiskt förgiftande, en andlig farsot.

*

Kännetecknande för socialismen är, att den lär människorna se snedt och vresigt på det samhälle som *är* och visar först långt i fjärran det glänsande utopiska lyckolandet, där man får allt slags välstånd för 2 tim. och 20 min:s dagligt arbete (enl. uppgift af det soc.-dem. ungdomsbladet "Fram")!

Socialismen lär sina anhängare att smäda och hata, inga äro nöjda men alla äro missnöjda och arbetarna få principiellt ej lof att känna sig tillfredsställda.

Den stjälar arbetsglädje och lifsmod och blir däri-genom samtidens mest grådaskiga, ättiksura gubbrörelse.

"*Där turken sätter sin häst växer intet gräs*", lyder ett gammalt ordspråk, och där den sv. socialismen går fram, dödas sången, glädjen, bönen, tacksamheten, arbetslusten, lifsmodet.

Den nya moral, som högröstadt pockar på utrymme och erkännande i sin påstådda egenskap att vara tidens främsta kulturmaktt är, med hänsyn till förhållandet mellan könen, innerst blott *kallblodig lek* och å det sociala arbetsfältet ett *lika kallblodigt svek*. I båda fallen är det *aftalsbrottets* förkunnande som människorätt.

*

*

*

Sverige har omsider efter en lång tvekan satt sig i stånd att, när det erfordras, någorlunda värja sig mot yttre fiender; det kan någorlunda snabbt mobilisera sitt försvarsverk. Vi ha med a. o. tvungits att anpassa

oss efter faktiska världsförhållanden, fast det kostat på och fast det knorras från flera håll.

Men vårt samhälle har också många inre fiender. Det *kan* ej förnekas och det tjänar till ingenting att förneka det. Man får väl tro sina egna örons och ögons vittnesbörd, och detta lär, att *de* räknas i tusenden, som *själfva* förklara sig som samhällets fiender och i ord och handling också visa det.

Med hänsyn till den inre faran är *vårt samhälle icke i stånd till nog snabb och effektiv mobilisering.*

Det förefaller mig, som om den svenska staten är väl mycket inrättad under förutsättningen, att idel hederliga och fridfulla människor skola använda den församlingsrätt och den frihet i tal och skrift, som våra lagar rikligen erbjuda.

Men denna idyll är en gäckande dröm, som endast dogmatiskt troende ideologer kunna fasthålla. I församlingsfrihetens namn hållas kongresser — en börjar i dag — där man planlägger systematisk agitation för att *förföra vår värnplikts ungdom* till lagbrott och få det af statsmyndigheterna ordnade riksförsvaret ödelagd.

Hvarje vecka predika organ som Brand, Stormklockan och Fram samhällshat, lagtrots och våldshandlingar, och i tryckfrihetens namn befordrar Kungl. Sv. Postverket agitationsgiftet till 1,000-tals hem.

Från Folkets Hus, hvars herrar på allt vis ta sig makt och myndighet, som om det vore svenska nationens hus, arbetas i klubbar på att bygga upp en *stat i staten*. Partiets tidningar åsyfta detsamma.

Det går *ej* längre an att vara så blind, att man betraktar vårt socialistparti som en organisation *inom* vårt samhälles lagliga gränser. Och den röda fanan *är* icke ett uttryck för en svensksinnad radikalism — nej, den är *ett fiendebanér*, som på trots och i medveten aggressiv afsikt höjes mot den svenska staten af ett internationellt omstörtningparti. Detta tål inom sig

ej det svenska riksbaneret, den blågula fanan, men denna flaggas laglydiga och tyvärr så tama vänner tillåta upprorsfanans utveckling — massor af röda dukar! — under offentliga demonstrationståg. Jag har nyss hört af en från Frankrike hemkommen svensk officer, att sådant alls icke tillåtes i detta republikanska land.

Jag måste beklaga denna falska tolerans, som är så ägnad att samla och stålsätta statens angripare.

Vi *måste* se saken sådan den är och lära oss förstå, att samhället får öka *den administrativa* maktens befogenhet och därigenom bli i stånd att *snabbt mobilisera sin inre värnkraft*.

Och där befogenheten redan finns, böra understundom myndigheter spurras att mera energiskt bruka den. Så bör man bättre skydda arbetsvilliga i deras lagliga rätt och ej tillåta hela skaror att vid arbetsplatser samlas för att håna och skrämma dem, som tro att rätten att fritt arbeta är både en långt äldre och en långt heligare princip än rätten att icke-arbeta d. v. s. strejkrätten.

Samhällets högsta lag är dess eget intresse af lif, hälsa, ordning — ej omsorgen om tillfredsställandet af individernas lust till själfsvåld och lagtrots.

*

Mina ärade åhörare!

Vi behöfva bredd och märgfullhet i hela vår åskådning.

Vi behöfva alla — äfven i de högre och högsta samhällsskikten — befrielse från de *strama klassbojor*, som kyla och hopsnörpa vårt hjärta och hindra fri andning. Vi behöfva djupt i vårt samvete lära oss värnadt för hedersaftalens helgd i både det enskilda och offentliga lifvet.

Vi behöfva växa i den kristna humanitetens soliga luft.

Vi böra stadigt fästa vår blick vid den flammande eldskrift, som sedan 1900 år är ämnad att lysa mänsklighetens dunkla farled och som manar: "En är eder Mästare, men I ären alla bröder!" — Vi behöfva med kraftens och kärlekens bevisning söka återvinna de samhällsurspårade!

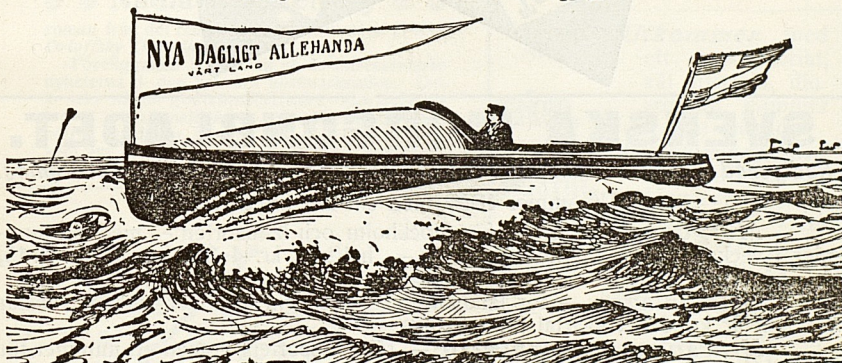
* * *

Må både individer och hela vår svenska nation allt klarare förstå och allt varmare känna, att de under sin frammarsch å den långa oändliga kulturstråten hafva himlens eviga stjärnor öfver sig och samvetet inom sig!

NYA DAGLIGT ALLEHANDA VÅRT LAND

☛ ÄR FRÄMST ☚

7 nummer i veckan. Enda aftontidning i Stockholm på söndagar.
Rikt illustrerad. OBS! Kvällsupplagan.

Söndag

Billighetsprenumeration

för nov. o. dec. är anordnad på AFTONBLADET. Ut kommer nu i nytt, modernt, lätthandterligt format, hvilket redan blifvit i hög grad omtyckt bland läsarna. En annan nyhet är, att AFTONBLADET numera utgifves 7 gånger i veckan, i det prenumeranterna erhålla innehållsrika, omväxlande och rikt illustrerade söndagsnummer, som meddela alla under söndagsförmiddagen ingångna nyheter. Postprenumeranterna erhålla två veckotidningar gratis, dels den kolorerade tidningen Brokiga Blad, dels Landtmannabladet, äfvensom flere andra värdefulla gratisbilagor, däribland ett kolorerad 24-sidigt julnummer och — mot endast porto- o exp.-kostnaden — tre ypperliga böcker med bokhandelsvärde kr. 3:50. — Beakta att postprenumerationer numera kan verkställas äfven å Aftonbladets Kvällsupplaga! — På grund af den anordnade billighetsprenumerationen äro postprenumerationsprisen på Aftonbladet följande: **Dagl. hufvuduppl. eller Kvällsuppl. nov. 80 öre, dec. 80 öre, båda månaderna tillsammans kr. 1:50, Dagl. landsortsuppl. nov. 55 öre, dec. 55 öre, båda månaderna tillsammans kr. 1:—.** Försumma ej att begagna Eder af denna profprenumeration!

Måndag

Tisdag

Onsdag

Torsdag

Fredag

Lördag

SVENSKA MORGONBLADET.

Redigerad i kristen anda. Politiskt själfständigt. Helykterhetstidning.

==== Utkommer 1910 med sin 20 årgång. ====

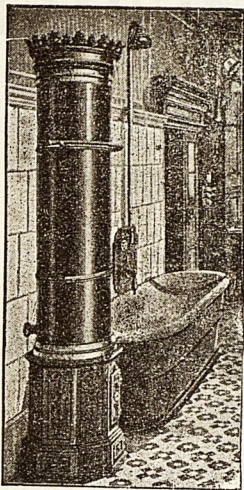
Morgonupplagan — för Stockholm och landsorten — med sju nummer i veckan, kostar för helt år kr. 8:—, halft år kr. 4:20, kvartal kr. 2:15, månad 0:80 öre.

Dagupplagan — för landsorten — med sju nummer i veckan, kostar för helt år kr. 6:—, kvartal kr. 1:70.

Hvarannandagsupplagan — för landsorten — med ett nummer för hvarje Tisdag, Fredag och Söndag. — Söndagsnumret ett uppbyggelseblad — kostar för helt år kr. 2:50, kvartal 75 öre. Allt postbefordrings- och hembäringsafgiften inberäknad.

Prenumerantsamlare antagas mot hög provision i alla delar af landet. Intresserade hänvände sig till

Svenska Morgonbladets Exp., Stockholm.

P. A. Sjögren

— Kungl. Hofleverantör. —

Gas- o. Vattenledningentreprenör

16 Mästersamuelsgatan 16

STOCKHOLM.

Utför: Rörledningsarbeten af alla slag, **inredningar af sjukhus** och **badinrättningar** med användande af sanitetsartiklar och armatur af modernaste och bästa slag; anordnar **vattenklosetter** med tillhörande rörledningar med och utan **Septic Tanks**.

Försäljer: Järnrör, Rördelar och Armatur för samtliga rörledningar.

Allm. Tel. 85 49. Riks- 52 6.

Telegrafadress: »PAS».

Höstens boksucces

är den i dagarna på F. C. Askerbergs Bokförlagsaktiebolag utkomna

🌀 🌀 **Nadia Olscheffsky** 🌀 🌀

roman från det revolutionära Ryssland af greffe *Orloffsky Golovin*. Pris kr. 2:50.

»Föreliggande bok är en af de intressantaste nyheterna i den litterära höstmarknaden. Det är icke någon godköpsförfattare, som behandlar ett sensationellt ämne, utan det är en vederhäftig, med sin uppgift fullt förtrogen penna, som ger spännande och tidsmålade skildringar af kulturhistoriskt värde.» *Gotlänningen.*

JOHN ENEQUIST

VED-

och

KOL-AFFÄR

STOCKHOLM.

För-
säljer så-
väl hel som
sågad och huggen

VED,

antracitkol,
hushållskol,
koks och
torf.

UPPLAG:

ROSLAGSGATAN,
miljt för spårvägsbolaget

Allm. Tel. 828,
Riks. 2799.

Specialité:

SMÅLANDSVED.

Ungsvensken.

Organ för

Ungsvenska Förbundet.

Är
vaken,
vidsynt,
pigg
och
orädd.

Utkommer med ett innehållsrikt, väl utstyrdt, illustrerad nummer hvarje månad.

Prenumeration sker skriftligt hos Ungsvenskens expedition, V. Trädgårdsgatan 11 B., Stockholm C.

Prenumerationspris:
1/1 år 1: 50 kronor.
1/2 år 1: — krona.

Annonpris 10 öre pr mm. Vid upprepad annonsering rabatt.

Kring denna unghögerns tidning bör all landets nationellt sinnade ungdom slå vakt.

HOTELL och RESTAURANT

Temperance.

3 BRYGGAREGATAN 3, STOCKHOLM.

Propra och hemtrefliga rum. Hiss, telefon, badrum, elektr. ljus.
Rum från 1.75.

Inga drickspengar.

Inga drickspengar.

Å Restauranten

serveras goda kaffefrukostar à 75 öre, thésupéer med varmrätt à 1 kr. Särskilda mötesrum. Beställningar å supéer för större och mindre sällskap.

ALLM. TEL. 351.

RIKS TEL. 50 67.

★ ★ ★ ★	★ ★ ★ ★	★ ★ ★ ★
★	◇ SVERIGES VÄL ◇	★
★	Nationaldemokratiskt veckoblad	★
★	Organ för Sveriges icke-socialistiska ungdom	★
★	börjar sin femte årgång 1910. Pris för helår 3 kr., 3/4 år 2: 25,	★
★	1/2 år 1: 75, 1/4 år 1 kr., månad 50 öre (postarfvodet inberäknadt).	★
★	SVERIGES VÄL utkommer hvarje fredag med ett fint ut-	★
★	styrdt, illustrerad nummer.	★
★	SVERIGES VÄL är mycket omväxlande: ledande artiklar i	★
★	samtidens stora frågor, dikter, skizzer, skildringar från bruks- och	★
★	industriplatser m. m. Särskildt intresse ägnadt åt företeelserna inom	★
★	det sociala området och ungdomslifvet.	★
★	SVERIGES VÄL upptager en energisk kamp mot socialis-	★
★	mens nedbrytande verksamhet och är i hela sin hållning ett natio-	★
★	nellt organ för svensk ungdom och svenskvarma hem.	★
★	Enhvar, som inser vikten af att en andlig pånyttfödelse sker	★
★	inom den svenska nationen bör stödja SVERIGES VÄL.	★
★	Utgifvare äro: Direktör Teodor Holmberg och Författa-	★
★	rinnän Bääth-Holmberg.	★
★ ★ ★ ★	★ ★ ★ ★	★ ★ ★ ★

G. Svahnqvist * *

Pianofabrik

Oxtorgsgatan 7

Pianino

i moderna stilar.

Prisbelönade i Lund
o. Vesterås 1:sta pris.

OBS.! Enda Pianino som vid Stockh.-
Utst. inköptes till Konstlotteriet.

HOTEL CONTINENTAL

(midt emot Centralstationen)

rekommenderar sina

200 komfortabla resanderum.

*Eleganta festvåningar,
Matsal & Café samt Buffet.*

*Nytt modernt musik-Café
öppnas omkring den 1 december 1909.*

Svenska Stenkolsaktiebolaget

Carl Schlyter,

Stockholm,

försäljer alla slags

**Engelska Stenkol
och Koks**

i hela ångbåtslaster.

**Gånggrus
Cementgrus
Kalkhydrat
Murbruk**

**Nya Murbruksfabrikens i
Stockholm Aktiebolag.**

Dahlströms Orgel- & Pianomagasin

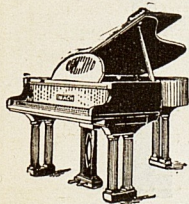
68

DROTTNINGGATAN

68

Modernt och förstklassigt.

Dvärg-Flyglar, Salongs- och Konsert-Flyglar;
Pianino, Orglar från Kungl.
Hofl. Ibach, Billberg och Lundholm, John Pettersson,
Engström & Johannisson m. fl.

Phousla-Pianino och »Mignon», med själfspelande
pianino, som eröfrat Grand Prix och som af Musikkon-
servatoriet i Wien användes för pedagogiskt ändamål.

* Mångårig garanti. * Bekväma betalningsvillkor. *

Svenska Folkviljan

organ för

Svenska Folkförbundet

utkommer från och med den 1 december 1909

2 gånger i veckan.

Hvar och en, som vill följa det *organiserade* arbetet mot socialismen, bör läsa Svenska Folkviljan.

Vill Ni stödja Svenska Folkförbundets nationella sträfvän och samtidigt följa de sociala och politiska frågorna för dagen så prenumerera på

Svenska Folkviljan

bland hvars medarbetare märkas: Skriftställarinnan Cecilia Milow, Skriftställarne Gust. Blomquist, Emil Svensén, och Valdemar Lindholm, Professor Elof Hellquist, Kapten Ernst Liljedahl, Löjtnant K. A. Bratt och Red. Herman Seldener m. fl.

Prenumerationspris endast kr. 2: 50 för helt år.

Herrar annonsörer!

Stöd de icke socialistiska arbetarnes tidning!

VÅRDKÄSEN

Fosterländsk tidskrift

utgifven af Svenska Folkförbundet.

Utkommer till julen 1909 med ett rikhaltigt, 24 sidor starkt nummer. Fin utstyrel. Fosterländskt innehåll. Flera framstående medarbetare.

Pris endast 50 öre.

Utkommer i början af december 1909.

Kan rekvireras från Svenska Folkförbundets Centralbyrå, Jakobsbergsgatan 39, Stockholm. *Riks tel. 102 31. Allm. tel. 84 82.*

Främst i têtén

bland de borgerliga tidningarna är nu såsom tillförene det allmänna omdömet om det moderat och nationellt frisinnade

Svenska Dagbladet

som under de senaste månaderna dag för dag erhållit en ökad tillslutning, som knappt förut under en mer än 10-årig period af starkt och nästan oafbrutet uppsving.

Alla veta sålunda, att Svenska Dagbladet är organet för hela den bildade svenska allmänheten, den tidning, där våra främsta intellektuella krafter föra fram sina åsikter, på den politiska och ekonomiska afdelningen och i de litterära kritikerna såväl som i diskussionsform. Dagsfrågorna dryftas och belysas i Svenska Dagbladet af de yppersta pennor på skilda områden.

Svenska Dagbladet är därtill den ojämförligt snabbaste och pålitligaste nyhetstidningen, den tidning som kan påräkna bidrag af de främsta bland våra skönlitterära författare samt den som mer än någon annan ägnar uppmärksamhet åt hemmets och familjens angelägenheter, hvilka behandlas i artiklar af ett flertal initierade kvinnliga medarbetare liksom i de diskussioner, som allt emellanåt förekomma. Alltid utmärkt illustrationsmaterial och söndagsnummer, som kunna sägas utgöra verkliga illustrerade veckorevyer.

Kvartalsprenumeranter erhålla gratis Svenska Dagbladets julnummer, ett af de litterärt såväl som konstnärligt värdefullaste i julmarknaden, och hvilket i bokhandeln betingar ett pris af 1 krona.

VÄLJ DET BÄSTA!

www.books2ebooks.eu